

Gebreide deken

voor een Blitzmädel

Het is 2019 en bijna Kerst als ik een grote doos ontvang met een heleboel garen in zwart, wit en gemengde grijze kleuren en 50 A4'tjes. Het is alweer een week geleden dat Loret Karman van De Amsterdamse Steek vertelde dat ze benaderd was door Laurence Aëgerter, een kunstenaar die deels in Marseille en deels in Amsterdam werkt en woont. Ze heeft Loret gevraagd om voor haar komende expositie in Arnhem een deken te breien voor de Blitzmädchen-installatie. Wanneer ze vertelt dat er misschien subsidie komt voor meerdere dekens voel ik het in mijn buik kriebelen, wat zou ik graag meedoen. Twee dagen later wordt het sein groen gegeven en als mij gevraagd wordt een deken voor mijn rekening te nemen, geef ik mijn commitment aan dit project.

Door Joyce Veldhuis – Ik plak de A4'tjes aan elkaar en kijk wat er dan ontstaat. Het blijkt een grote luchtfoto uit de oorlogstijd met akkers, wegen, weggetjes en af en toe wat boerderijen. Soms lijkt het alsof er een bui dreigt boven de landerijen terwijl het ergens anders helder en zonnig is. Ik hang de plattegrond op in mijn atelier en kijk ernaar.

Blitzmädel

Blitzmädels, Blitzmädchen of Wehrmacht-helferinnen was de benaming voor vrouwen die in de Tweede Wereldoorlog bij de Duitse Wehrmacht in dienst waren. Ze werden zo genoemd vanwege het icoontje van een bliksemschicht op hun uniform. In een bunker met de naam Diogenes brachten zij met behulp van schijnwerpers op een reusachtige glazen kaart het vijandelijke luchtverkeer in beeld. Ze speelden daarmee een cruciale rol in de Duitse luchtoorlog die grotendeels vanuit Arnhem werd gecoördineerd vanaf destijds vliegbasis Fliegerhorst, nu vliegveld Deelen, gelegen net boven Arnhem bij Schaarsbergen.

Ik kan dagen niets anders doen dan kijken naar de plattegrond en beginnen met het opwinden van het garen. Alhoewel mijn vingers jeuken om te gaan beginnen met breien, lukt dat nog niet. De schilder in mij maakt zich nog zorgen. Hoe ga ik het verschil in contrast kunnen weergeven? Waar is het het donkerst en waar het lichtst? Hoe ga ik mijn grijzen verdelen? Zal ik gaan nummeren van licht naar donker? Ik weet het nog niet, ik ga voorlopig gewoon op mijn gevoel af.

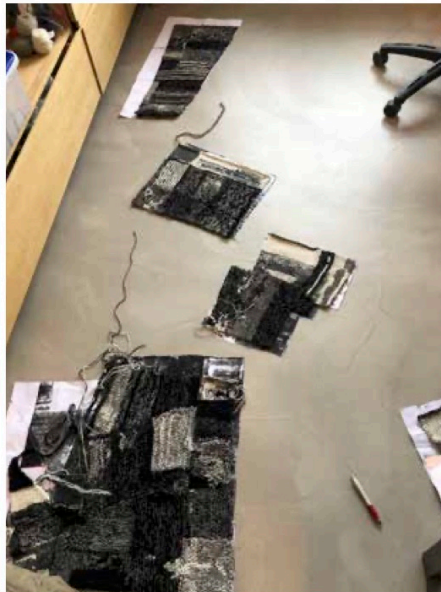
Wat ik wel weet is dat ik met 4 draden Estonian wool Aade Long ga breien op pen 8. Ik brei meestal op pennen 2 - 3,5. Toevallig heb ik wel pendikte 7 in huis maar het moet echt pendikte 8 worden. Dus ik ga op zoek. Zo vlak voor kerst blij ik het te moeten doen met wat nog op voorraad is. Het is ook nodig om reservepennen te hebben voor als ik binnenkort met het vliegtuig ga. Dat worden houten pennen die afklibbaar zijn. Zo kan ik ze als potloden meenemen.

Ik kan nog steeds niet gaan breien, wel denk ik aan de Blitzmädel. Zouden ze geweten hebben dat ze aan de 'foute kant' zaten? Hoe gingen ze daar mee om? Hoe zou

het nu met ze gaan? Wat deden ze in hun vrije tijd? Hoe gingen ze met elkaar om? Maakten ze ook plezier? Op een ochtend voel ik dat ik ze vergeven heb, dat is vreemd... Had ik ze dus eigenlijk al veroordeeld?

Ik knip de grote luchtfoto in kleinere stukken want ik heb behoefte aan overzicht. Hoeveel tijd zou ik nodig hebben om een stuk te breien? Als ik een weekend weg ben, neem ik een plattegronddeel en wol mee en ga aan de slag. Waar ik me normaliter voorbereid met het breien van swatches (proeflap voor de stekenverhouding) en stekenproef ga ik nu meteen aan de slag. Ik brei direct op patroon en kan steeds 'passen'. Omdat ik meer behoefte heb om te experimenteren, durf ik de maat nog even los te laten. Later in het project zal ik deze manier aanpassen. Het gaat heel langzaam, veel langzamer dan ik verwacht had.

Ik leg mijn breisel op de plattegrond en het ziet er goed uit. Als ik later het eerste deel nat block moet ik toch mijn methode bijstellen. Ik brei op 10x10 cm 10 steken en 13 toeren. Dat is makkelijk

Blocken

Blocken is de allerlaatste stap in een breiproject; daarbij dompel je het hele werk voor minstens 20 minuten in lauwwarm water, vervolgens verwijder je zo goed mogelijk het overtollig vocht zonder te wringen en span je het werk op.

DE KEUZE IN STEKEN IS OPGELEGD EN BEPERKT: TRICOT, OMGEKEERDE TRICOT EN RIBBELS, DAT IS HET.

tellen. Toch moet ik voor de randen extra steken bijtellen. Ik ga meer meten en dan berekenen. Ik kant stukken direct af en neem daarna wel weer steken op. Dat gaat sneller dan overal losse kabels of draden te hebben zitten. De keuze in steken is opgelegd en beperkt: tricot, omgekeerde tricot en ribbels, dat is het. Ik brei alle kanten uit, omhoog omlaag, schuin omhoog, schuin omlaag of dwars op de breirichting.

Na wat proberen met verschillende kleurencombinaties verdeel ik mijn kleuren over telkens 2 draden. 2x 1 witte draad, 1x wit + 1x lichtgrijs, 1x wit + 1 donkergrijs, 1x wit + 1 zwart enzovoort. Zo heb ik een goed overzicht over welke kleuren ik wil gebruiken. Ik brei met minimaal 2x2 draden, dus 2 kleurcombinaties. Om extra kleurnuance toe te voegen komt daar meestal 1x 2 draden bij. Om nóg meer variatie te kunnen maken, brei ik soms wel met 4x 2 draden. In het moment bepaal ik welke kleuren ik gebruik. Dat heeft deels met de snelheid te maken die het project van me vraagt en deels ook met het vertrouwen dat ik in mezelf heb dat dit uiteindelijk in het geheel zal blijken te kloppen. Als het me niet zint, breek ik de draden af en ga verder met een andere kleurcombinatie.

De opgelegde beperking in steken ervaar ik als prettig. Ik kan zowel met de kleur als met de structuur een invulling geven aan wat ik zie op de kaart. Zo zal ik de bomen die ik tegenkom in de kaart zowel met een kleur als in een omgekeerde tricot structuur geven. Vaak gaat dat intuïtief.

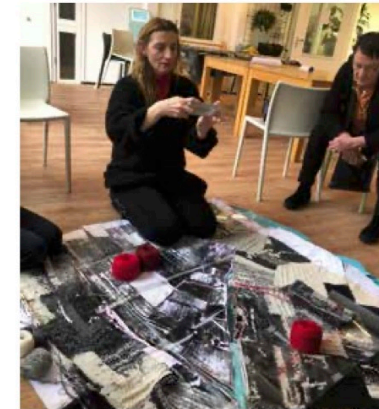
DE STROOM AAN CREATIVITEIT EN VRIJHEID HIERIN OVERWELDIGT SOMS, TEGELIJKERTIJD MAAKT ME DAT OOK HEEL BLIJ.

De stroom aan creativiteit en vrijheid hierin overweldigt me soms, tegelijkertijd maakt me dat ook heel blij. Achteraf zal blijken dat ik af en toe spijt heb van de gemaakte keuze of dat ik denk dat ik ook een betere keuze had kunnen maken.

BOVEN
Laurence bekijkt het werk tot nu toe.

LINKS
De kleinere stukken van de luchtfoto en de lappen breiwerk liggen op de grond.

RECHTS
Het is een heel puzzelwerk om alle delen goed aan elkaar te zetten.

Voor het inbreien met een andere kleur draai ik de ene en de andere kleurcombinatie om elkaar heen zodat er geen gaten ontstaan. Soms neem ik de draden mee langs de achterkant van het werk. Soms meerder en minder ik om vorm te krijgen. Deze vorm wordt ook wel Shaped Intarsia genoemd, hiermee worden schuine kleurvlakken mooier met elkaar verbonden.

Als de draden aan de achterkant in de war raken, breek ik alle draden af en begin opnieuw. Dat is sneller dan alles uit de war halen. Als ik niet tevreden ben, ga ik toch verder. Heel soms haal ik uit. Eén deel haal ik zelfs drie maal uit; het lijkt nergens naar. Het wordt echt een probleemstuk. Gelukkig kan ik het loslaten en aan een ander deel verder breien. Eerst meters maken en dan zoek ik op het eind wel een oplossing. Als alles gebreid is, heb ik de rust om hiervoor naar een betere oplossing te zoeken. Ik vertrek nu vanuit een andere richting en bouw het geheel op met kleine stukjes breien. Zo kan ik de hoeken die erin zitten beter onder controle krijgen.

Inmiddels weten mijn vingers ook hoeveel en waar ik moet breien om het goed te krijgen, waardoor het gemakkelijker gaat. Ondertussen zijn ook andere vrouwen al een eind op weg met hun dekens. Via WhatsApp delen we onze doelen, onze problemen, hoeveel plezier we hebben en ook de ongerustheden. Een paar keer is er contact met Laurence.

BOVEN
Eén van de
geborduurde namen.

ONDER
Laurence Aëgerter, Blitzmädchen, 2020
Fotograaf: Peter Cox

De breisters worden ruimschoots in het zonnetje gezet. We krijgen veel waardering voor het werk dat we hebben verricht.

DE INSTALLATIE

De sobere ruimte in een voormalige opslagkelder, de vier bedjes, de deken, de in rood geborduurde namen Käthe, Liesel, Gerda, Rosi en de draden ertussen maken dat het een ingetogen en indringende installatie is geworden. Het is een verwijzing naar het alledaagse. "Het is een wrange tegenstelling tussen het vrolijke leven van een jonge vrouw en het desastreuze van zo'n oorlog", zegt Lieve Righolt.

Naast deze installatie wordt een tweede installatie getoond, een groot wandkleed dat reageert op licht en refereert aan de transparante kaart waar de Blitzmädeln hun coördinaten op projecteerden. Het kleed is door Laurence gemaakt in samenwerking met het Textiel Lab van het Textielmuseum in Tilburg. Er is gebruik gemaakt van een complexe weeftechniek. Ik ben dankbaar en blij met de samenwerking en support van mijn medebreisters, Loret Karman van de Amsterdamse Steek, Laurence Aëgerter en Len van den Berg.

De expositie Night Hunt (Wilde Sau, Zahme Sau) was tot 26 juli te zien in Machinery of Me. Meer info is te vinden op www.machineryofme.nl

Meer info over en werk van Joyce is te vinden op www.joycevanjoyce.nl, en op Ravelry: www.ravelry.com/people/10ho2

Januari 2020 gaat voorbij en ik brei door. Het is nog steeds een uitdaging hoewel er meer rust ontstaat omdat ik steeds beter weet wat ik kan doen in een bepaalde tijd. Ik hoop op meer tijd voor de deadline, die is gepland op 30 maart. Helaas, integendeel, het wordt 23 februari. Er moeten nog namen worden geborduurd van vier Duitse meisjes.

Vlak voor de deadline is mijn deken af. Ongeveer 140x200 cm breiwerk. Het is gelukt! Wat een onderneming, wat een klus en wat ben ik tevreden. Er liggen nog een paar puntjes om op te lossen maar omdat er nog een laatste overleg met Laurence is gepland wacht ik tot die afspraak. Alhoewel ik heel alert ben geweest en de randen van mijn deken zo recht mogelijk heb gebreid is voor Laurence, als weefster, het eindresultaat even wennen. Een strakke, rechte afwerking valt nu eenmaal niet altijd mee als je alle kanten op hebt gebreid. Gelukkig wordt Laurence wat milder bij het zien van een volgende deken, waar nog veel aan gedaan moet worden. Uiteindelijk zal ze heel enthousiast zijn.

De deken gaat voor de laatste keer mee naar huis voor de laatste afwerking. Sommige delen heb ik met een enkele draad aan elkaar genaaid; daar is transparantie ontstaan. Ik zet die delen steviger aan elkaar vast. Daarna verstuur ik de deken zodat er een naam geborduurd kan worden. Ik laat het helemaal los. Hoewel ik me elke steek nog kan herinneren, is hij nu niet meer van mij.

DE OPENING

Op zaterdag 7 maart is de opening in Machinery of Me, een expositieruimte van Rieke en Maarten Righolt. De ruimte ligt vlakbij de voormalige vliegbasis bij Arnhem. Hoewel corona later roet in het eten zal gooien, waardoor de expositie uitgesteld gaat worden, is er op deze zaterdag nog alle ruimte om handen te geven en om knuffels te geven en te krijgen.